¹כי אכלו את הפסח בלא ככתוב כי התפלל חזקיהו עליהם לאמר ה׳ הטוב יכפר בעד רבי שמעון אומר אם מפני הטומאה עיברוה מעוברת אלא מפני מה ביקש רחמים על עצמו שאין מעברין אלא אדר [א]והוא עיבר ניסן בניסן ר׳ שמעון בן יהודה אומר משום ר״ש מפני שהשיא את ישראל לעשות פסח שני: אמר מר רבי יהודה אומר מעברין אלמא אית ליה לרבי יהודה [ב]טומאה דחויה היא בציבור והא תניא ציץ בין [ג]ששנו על מצחו ובין שאינו על מצחו מרצה דברי רבי שמעון ר׳ יהודה אומר [ד]עודו על מצחו מרצה אין עודו על מצחו אינו מרצה א״ל ר׳ שמעון כהן גדול ביום הכיפורים יוכיח שאינו על מצחו ומרצה אמר לו רבי יהודה הנח ליום הכיפורים שטומאה הותרה בציבור וליטעמיך תיקשי לך היא גופה ר׳ יהודה אומר מעברין ואמר ר׳ יהודה מעשה בחזקיה מלך יהודה שעיבר את השנה מפני הטומאה וביקש רחמים על עצמו אלא חסורי מחסרא והכי קתני אין מעברין את השנה מפני הטומאה [ה]ואם עיברוה מעוברת רבי יהודה אומר אינה מעוברת ואמר רבי יהודה וכו׳ אי הכי ר׳ שמעון אומר אם מפני הטומאה עיברוה מעוברת היינו תנא קמא אמר רבא לכתחלה איכא בינייהו תניא נמי הכי אין מעברין את השנה מפני הטומאה לכתחילה ר׳ שמעון אומר מעברין אלא מפני מה בקש רחמים על עצמו שאין מעברין אלא אדר והוא עיבר ניסן בניסן אמר מר [ה]שאין מעברין אלא אדר [ו]והוא עיבר ניסן בניסן ולית ליה לחזקיה ²החדש הזה לכם זה ניסן ואין [ז]אחר ניסן טעה בדשמואל דאמר שמואל [ח]אין מעברין את השנה ביום שלשים של אדר הואיל וראוי לקובעו ניסן ואיהו סבר הואיל וראוי לא אמרינן תניא נמי הכי אין מעברין את השנה ביום שלשים של אדר הואיל וראוי לקובעו ניסן: רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון מפני שהשיא את ישראל לעשות פסח שני היכי דמי אמר רב אשי כגון שהיו ישראל מחצה טמאים ומחצה טהורים ונשים משלימות לטהורים ועודפות עליהם מעיקרא סבר [ט]נשים בראשון חובה דהוו מיעוטן טמאים ומיעוטן מידחו לפסח שני ולבסוף סבר נשים בראשון רשות דהוו להו טמאים רובא ורובא לא מדחו לפסח שני: גופא אמר שמואל אין מעברין את השנה ביום שלשים של אדר הואיל וראוי לקובעו ניסן עיברוה מאי אמר עולא אין מקדשין את החדש קידשו מאי אמר רבא בטל העיבור רב נחמן אמר [י]מעובר ומקודש א״ל רבא לרב נחמן מכדי מפוריא לפיסחא תלתין יומין הוו ומפוריא (א) דרשינן בהלכות הפסח [י]דתניא [ו]שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח שלשים יום רשב״ג אומר שתי שבתות וכי מטי ריש ירחא מרחקין ליה אתי לזלזולי בחמץ אמר ליה [י]מידע ידיעי דשתא מעברתא בחושבנא תליא מילתא אמרי חושבנא הוא דלא סליק להו לרבנן עד השתא אמר רב יהודה אמר שמואל אין מעברין את השנה אלא א״כ היתה תקופה חסירה רובה של חודש וכמה רובה של חודש [י]ששה עשר יום דברי רבי יהודה

רבי

כי אכלו את הפסח בלא ככתוב. שעיבר את השנה מפני הטומאה שלא כדת: ניסן בניסן. לאחר שקידשו לשם ניסן חזר ונמלך ועשאו לאדר השני: ר״ש בן יהודה אומר. לא עיברה אלא השיאן לפסח שני שלא כדין לפיכך ביקש רחמים על עצמו: דחויה בציבור. כלומר בקושי הותרה טומאה בציבור וכל כמה דאפשר להדורי לעשותו בטהרה מהדרין ולכך מעברין כדי שיעשו בטהרה: ציץ מרצה על טומאת זבחים לעלות לרצון: [י]בין שישנו על מצח. כהן גדול בשעת טומאה בין שאינו על מצחו מרצה: כהן גדול. בבואו לפני לפנים ביום הכיפורים יוכיח שאינו לובש בגדי זהב ואם אירע טומאה בקדשים מרצה הציץ: אמר לו הנח ליום הכיפורים. שכולו עבודת ציבור הוא וטומאה הותרה בקרבן ציבור כטהרה גמורה ואין צריך ציץ לרצות. אלמא היתר גמור הוא: רבי יהודה אומר אינה מעוברת. לפי שהטומאה היתר היא בציבור ושלא לצורך עיברוה: לכתחילה א״כ. דת״ק קאמר אין מעברין לכתחילה ולרבי שמעון מעברין לכתחילה ואיידי דקאמר רבי יהודה אינה מעוברת אמר איהו מעוברת והוא הדין לכתחילה: ואין אחר ניסן. משקבעתו זה ניסן אין אתה יכול לעשות זה אדר והאחר ניסן: ביום שלשים של אדר. אם לא ישבו עד הנה בעיבור שנה לא יעברוה עוד הואיל והיום ראוי לקבוע ניסן אם היה אדר חסר: ואיהו. מעיקרא סבר הואיל וראוי לא אמרינן ועיברה ולבסוף הודה לשמואל וביקש רחמים על עצמו: היכי דמי. דמעיקרא השיא ולבסוף חזר בו: מחצה. לאו דווקא אלא כדמפרש ואזיל שהזכרים היו טמאים יותר מן הטהורים ונשים היו רובן טהורות עד שהנשים טהורות משלימות את מחצה טהורים ועודפות עליהן שכשאתה מונה אנשים ונשים כאחת בטמאים ובטהורים נמצאו טהורים יתירים ופלוגתא בפרק האשה (פסחים דף צא:) דאיכא למאן דאמר נשים חובה בהבאת הפסח ראשון ואיכא למאן דאמר נשים רשות וחזקיה מעיקרא סבר נשים בפסח ראשון חובה ומיצטרפו הלכך הוו טמאים מיעוטא ומידחו ולבסוף סבר נשים בפסח ראשון רשות ולא מיצטרפי והוו להו טמאים רובא ואיש נדחה לפסח שני ואין ציבור נדחין: אין מקדשין את החדש. לומר מקודש הוא לאדר השני דכיון דראוי לקבוע ניסן קרינא ביה זה ניסן ואין אחר ניסן אלא שתקי וכי מטי ריש ירחא אחרינא מקדשי ליה לניסן: ומפוריא דרשינן בהלכות הפסח. וכיון דלא עיברוה קודם הפורים ושמעו דרשה של הלכות הפסח כי הדר מעברי בית דין לשתא ומודעי לעלמא לא מהימני להו לשלוחי ב״ד ומזלזלי בחמץ: בחושבנא תליא מילתא. שהקיץ והחורף לפי חשבון תקופת החמה הם מתגלגלין וכשרבין ימי שנות החמה על שנות הלבנה יותר מדאי מתאחר האביב אחר הפסח שהמועדות אנו קובעין אחר תולדות הלבנה: אין מעברין את השנה. על התקופה אא״כ חישבו ומצאו שתקופת תמוז חסירה מהשלמת תשעים ואחד יום שלה רובו של חדש תשרי: שש עשר יום. ותקופת תשרי נופלת בי״ו אבל אם היתה תקופת תשרי נופלת בששה עשר אין מעברין. ולקמיה [יג.] יליף טעמא:

רבי

כהן גדול ביום הכפורים יוכיח. משאר קרבנות לא מצי למידק דתמיד היה על מצחו כדמשמע בפ׳ האומר (קדושין סו.) הקם להם (ב) ציץ שבין עיניך משמע שהיה על מצחו אפי׳ שלא בשעת העבודה:

שטומאה הותרה בציבור. אין הדבר תלוי בציבור כדאמרינן בפ׳ הוציאו לו (יומא דף נ.) שהרי פר יוה״כ וחביתי כהן גדול ופסח דקרבן יחיד (ג) הוא ודוחין שבת וטומאה ופר העלם דבר של ציבור ושעירי ע״ז וחגיגה דקרבן ציבור הם ואין דוחין אלא נקוט האי כללא בידך כל שזמנו קבוע דוחה ואפילו ביחיד וכל שאין זמנו קבוע אינו דוחה ואפילו בציבור:

ונשים משלימות לטהורים ועודפין עליהן. תימה דבפ׳ כילד צולין (פסחים דף עט. ושם) פליגי כשהיו ישראל מחצה טהורים ומחצה טמאין דרב אמר הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן ורב כהנא אמר טהורים עושין את הראשון וטמאין עושין את השני ואיכא דאמר רב כהנא אמר טהורים עושין את הראשון וטמאים אין עושין לא את הראשון ולא את השני והשתא סוגיא דהכא כמאן אי כרב אי כלישנא בתרא דרב כהנא למה לי משלימות בעדיפות סגי ואי כלישנא קמא דרב כהנא למה לי עדיפות במשלימות סגי וי״ל דנקט משלימות ועדיפות דהשתא לכולהו לישני עשה שלא כתורה ולכך ביקש רחמים על עצמו וה״מ לשנויי דלבסוף סבר נשים בראשון חובה ובשני רשות ולכך ביקש דלאו שפיר עבד דעביד פסח שני אלא אליבא דר״ש קיימינן דאית ליה בפ׳ האשה (שם צג:) דנשים בראשון רשות:

מבדי מפוריא לפסחא כו׳. אמתני׳ דעדיות (פ״ז מ״ז) דמייתי בפרק הנזקין (לקמן דף פו. ושם) הם העידו שמעברין את השנה כל אדר הוה מצי לאקשויי:

ורבי

עין משפט נר מצוה

קב א מיי׳ פ״ד מהל׳ ביאת מקדש הלכה יח:
קג ב מיי׳ שם הל׳ טו:
קד ג מיי׳ שם הל׳ ח:
קה ד מיי׳ פ״ד מהל׳ קידוש החדש הל׳ ו:
קו ה מיי׳ פ״ד מהל׳ ביאת מקדש הל׳ יח:
קז ו מיי׳ שם ופ״ד מהל׳ קה״מ הלכה יד:
קח ז מיי׳ פ״ה מהל׳ קרבן פסח הל׳ ח [ופ״ז שם הל׳ ג]:
קט ח מיי׳ פ״ד מהלכות קידוש החדש הל׳ יד:
קי ט טוש״ע א״ח סי׳ תכט סעיף א:
קיא י מיי׳ פ״ד מהל׳ קידוש החדש הל׳ כ:

◆

רבינו חננאל

עיברוה מעוברת. ר׳ יהודה אומר אינה מעוברת. וא״ר יהודה מעשה בחזקיה מלך יהודה שעיבר השנה מפני הטומאה וביקש רחמים על עצמו. ר׳ שמעון אומר מעברין השנה מפני הטומאה לכתחלה ומפני מה ביקש חזקיה רחמים על עצמו משום דטעה בהא דשמואל דאמר אין מעברין השנה ביום שלשים של אדר הואיל וראוי לקובעו ניסן הוא סבר הואיל וראוי לא אמרינן ונמצא שעיבר ניסן בניסן והתורה אמרה החודש הזה לכם ראש חדשים זה ניסן ואין אחר ניסן: עיברוה ביום ל׳ של אדר מאי אמר עולא אין מקדשין את החודש. כלומר אין מקדשין אותו היום שנמצא היום מאדר. קידשוהו מאי אמר רבה כיון שהוקבע בטל העיבור רב נחמן אמר מקודש ומעובר ואקשי עליה רבא בהא. ופריק מידע ידעי דשתא מעברתא בחושבנא תליא מלתא ואמרי חושבנא הוא דלא סליק לרבנן עד האידנא וקי״ל כי הדרכים שעליהן היו מעברין השנה הן הלכה למשה מסיני ואי הוה כתב שמור את האביב ועשית פסח לה׳ הייתי אומר איזהו חדש ימצא בו האביב נעשה פסח. לפיכך כתיב שמור את חודש האביב אין לך פסח אלא בחודש האביב מכלל שיש לך רשות לעבר חודש אחר עד שיקבע לך זה חדש האביב ופירש בו שמירה למאן קא מזהר להו. שמירה זו לב״ד שיהו קוראין המועדים בזמנן כדכתיב אשר תקראו אותם במועדם מכלל שצריכין שמירה וקריאה: **אמר** רב יהודה אמר רב אין מעברין השנה אלא אם כן היתה תקופת תמוז חסרה לתשלום צ״א יום י״ו יום ורובו של חודש תשרי דברי ר׳ יהודה

מסורת הש״ס

א) פסחים עט. יומא ז:, ב) [ע׳ תוס׳ דר״ה כח. סד״ה לאי איקלע וכו׳], ג) ברכות י:, ד) [פסחים עט: נה:], ה) מגילה כט: פסחים ו. ר״ה ז. ע״ז ה: [בכורות נח. תוספתא מגילה פ״ג], ו) ר״ה ז., ז) הוא דיבור א׳ עם לעיל.

◆

תורה אור השלם

1. כִּי מַרְבִּית הָעָם רַבַּת מֵאֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה יִשָּׂשכָר וּזְבֻלוּן לֹא הִטֶּהָרוּ כִּי אָכְלוּ אֶת הַפֶּסַח בְּלֹא כַכָּתוּב כִּי הִתְפַּלֵּל יְחִזְקִיָּהוּ עֲלֵיהֶם לֵאמֹר יְיָ הַטּוֹב יְכַפֵּר בְּעַד:
דברי הימים ב ל יח

2. הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה:
שמות יב ב

◆

הגהות הב״ח

(א) גמרא ומפוריא דרשינן בהלכות הפסח דמגילה שואלין ודורשין בהלכות הפסח: (ב) תוס׳ ד״ה כהן וכו׳ הקם להם בציץ: (ג) ד״ה שטומאה וכו׳ דקרבן יחיד הם דוחין:

◆

מוסף רש״י

בין שישנו על מצחו. של כהן גדול כשאירעה טומאה על הקרבן (יומא ז:). כהן גדול ביום הכפורים יוכיח. בשעת עבודת פנים, שאינו על מצחו. דהא אין נכנס שם בבגדי זהב כדאמרינן בר״ה (כו.) דאין קטיגור נעשה סניגור (פסחים עז. וכעי״ז יומא ז:). ומרצה. אם באו בטומאה, דהא קי״ל כל קרבנות הצבור הקבוע להן זמן דוחין את הטומאה, ור׳ שמעון אית ליה טומאה דחויה היא בצבור ולאו משום דציץ מרצה אטומאה לא הוו מיתכשרי (פסחים עז.). **שטומאה הותרה בצבור.** שכולו קרבן צבור ואינו צריך לרצוי ציץ (יומא ז:) ואין קרבן צבור צריך רצוי הציץ אלא קרבן יחיד (פסחים עז.). **והוא עיבר ניסן בניסן.** קס״ד משנתקדש החדש לשם ניסן נמלך לעבר את השנה ועשאו אדר, כמו שנאמר בדברי הימים (ב ל) ויועץ המלך לעשות הפסח בחדש השני (ברכות י:). **ביום שלשים של אדר.** ואע״פ שלא נתקדש החדש, שעדיין לא באו עדים (שם).